

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΚΤΙΚΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ

ΥΠΟ

ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ

τακτικού καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

Διαλαβόντες πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ (τόμ. Σ' (1894) σ. 145 κξ.) περὶ τῆς φωνητικῆς τῶν Κυπρίων, κατελέξαμεν ἐκεῖ πολλὰ παθήματα τῶν ἐν ἀρχῇ λέξεως φωνηέντων, ἀποκοπᾶς, μεταβολᾶς, προσλήψεις, ἀλλ' οὐδεμίαν προτεínaμεν καθολικὴν ἐρμηνείαν τῆς αἰτίας τῶν φαινομένων τούτων.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ ζήτημα, (1) σκοποῦμεν ν' ἀποδείξωμεν ὅτι γενικὴ τῶν παθημάτων τούτων ἀφορμὴ εἶναι ἡ συνεκφορὰ τῶν λέξεων, ἢ Ἰνδιστὶ καλουμένη *sandhi*.

Οὕτω δὲ θὰ ἐρμηνεύσωμεν καὶ ἄλλο φαινόμενον οὐχὶ πάγιον, τὴν μετὰ τὰ τελικὰ σύμφωνα *s* καὶ *n* συμβαίνουσαν ἐν τῷ λόγῳ πρόσληψιν φωνήεντος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπομένου ῥήματος, φαινόμενον, ἀνερχόμενον τοῦλάχιστον εἰς τοὺς χρόνους τῶν Κομνηνῶν.

Εἰσαγωγικῶς δ' ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι τὰ φωνήεντα πανταχοῦ μὲν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' ἰδίως ἐν Κύπρῳ, δυσκόλως συζῶσι παραπλεύρως, διότι τὸ ἀσθενέστερον ἐκβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου, ἢ δὲ σχετικὴ αὐτῶν ἰσχὺς εἶναι ὅποια καθωρίσθη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Χατζιδάκι, ἥτοι $a > u > o > i > e$. Οὕτως ἐν μέσῳ λέξεως, ἐκβαλλομένων τῶν ἀσθενεστέρων λέγεται *ἀτός, ἀδόνα, Μάς, φᾶν* (φασὶν) *νὰ φά, τοὺς λὰς*, ἥτοι *λαοὺς* (ἥδη ἐν Ἀσίζαις 4, 19 50, 1 καὶ 30 καὶ παρὰ Μαχαιρᾷ 57) *ταὶ Νικολά, τᾶλη* (Ζώδια ἥτοι τὰ οὔλη ἀντὶ οὔλα) *τὸ χάς* (χάος, βαθὺς κρημνός· καὶ τὸ ἐν Πάφῳ *Χά ποταμὺν* εἶναι πιθανώτατα τοῦ *χάον ποτάμιν*). Ὅμοίως τὰ *ῥωμαῖκα*, ἢ *Ῥωμαῖσσα*, ἢ *Ὀβροῖσσα* ὁ *τρέτης* (τριέτης) *τραπητηδῶ* (τρία πηδῶ) *τῶᾶντα, τρακόσια, τῶῶ* (τρώει) *τῶῶν* (τῶουν) *πρῶμος* (πρώμιος, ἥδη παρ' Ἀριστοφάνει, ἀπ. 340) Ὅμοίως ἀντὶ *κάθα* *ἔνας καθᾶνας* ἀντὶ *ἐκεῖ* δὲ *ἔξω κειᾶξω*, καὶ ἀντὶ *ῶ* *ἀφέντα* (πάτερ) ἐν Ἀγρῷ λέγεται *κλητικὴ ὦφεντα*. Ὅμοίως ὁ Κύπριος

1) Τὸ περιεχόμενον τῆς πραγματείας ταύτης ἀνεκινώθη εἰς τὴν 183ην συνεδρίαν τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας τῇ 27 Ἰανουαρίου 1913. Περὶ τὰ Πρακτικὰ ἐν Ἀθηνᾶς· τόμῳ ΚΒ' (1913) σ. 497.

ποιητής παρὰ Legrand κς 3 γράφει ἡ ζώ μου ἀντὶ ἡ ζωή μου, καὶ εἰς τὴν Περιστερῶναν (Πφ.) ὑπάρχει τοποθεσία Ἀγιά Ζώ.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐμφανίζονται ἐπὶ τῶν πρώτων νεοελληνικῶν στίχων. Ἦδη ὁ Πρόδρομος γράφει IV 253 «κρού» ἀντὶ κρούει καὶ ὁ Σαχλήκης 65, 81 «κατακρού» 175 καὶ 359 «τρώ ταις» καὶ 247 «φᾶ» καὶ τὸ Περὶ ξενιτείας 20 «τὸ φά του», 14 «ὕπᾶ» καὶ πληθ. 52 «ὕπᾶν» καὶ 243 «ποῦ πὰ (πάω) νὰ πιῶ» καὶ τὸ Περὶ γέροντος 32 «τρώ την» 88 «νὰ τρώ», ὁ Μπεργαῆς 40, 52, «τὸ φᾶν» κτλ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον συγκρούμενα καὶ τάρκτικὰ φωνήεντα τῶν λέξεων πρὸς τὰ τελικὰ τῶν συνεκφερομένων ἔπαθαν ἀποκοπὰς καὶ ἀλλαγάς. Ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, καὶ δὴ τῶν οὐδετέρων.

I

Προδήλως ἐκ τῆς συμπτώσεως τοῦ πληθυντικοῦ ἄρθρου πρὸς τάρκτικὰ α τῶν ἐπομένων οὐδετέρων, ἀπέμειναν ταῦτα ἀκέφαλα ἐν τῷ ἐνικῷ. Τὰ ἀκροδῶματα, τὰ κροδῶματα, τὸ κρόδωμαν, τὰ ἀμανιάρια τὸ μανιτάριν, τὰ νοιχιτάρκα (ἦτοι κλειδιὰ) τὸ νοιτάριν (Πελέντριν) τὰ παλά (τῆς κεφαλῆς τοῦ βρέφους) τὸ παλὸν (τοῦ μωροῦ) τὰ πλωιτάρκα (τῆς βούφας) τὸ πλωιτάριν (τὸ σχοινὶ τοῦ ἐργαλείου μὲ τὸ ὁποῖον ἀπλώνουν τὰ νήματα) τὰ φτιά (φκιά) τὸ φτίν.

Οὕτως ἔπαθαν ἀποκοπὴν πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀπὸ σύνθετα οὐδέτερα, ἅπερ σημαίνοντα τὰ ὑπολείμματα τῶν ἀπλῶν ὀνομάτων, εἶναι πολὺ συνηθέστερα κατὰ τὸν πληθυντικὸν παρὰ τὸν ἐνικὸν ἀριθμόν· τὰ πογκλόγια (τὰ λείψανα τῶν συναχθέντων κεραιῶν) τὰ πο(γ)ύψια, τὰ ποδκιαλόγια (τὰ μετὰ διαλογὴν ἀπορριφθέντα) τὰ ποξούμια, τὰ ποκαήδια, τὰ ποκαθαρίδια (τῶν κουκκουλιῶν) τὰ ποκάμαρα (λείψανα πεσούσης καμάρας) τὰ ποκλάδουρα (κλαδιὰ περισσεύσαντα ἐκ σωροῦ) τὰ ποκοσκινιδα, τὰ πολοιφάδια (τοῦ σαπουνιοῦ) τὰ πονέροκα (τὰ ἀποβρόγια) τὰ ποξύσματα, τὰ πόρακα (τοῦ ρακιοῦ) τὰ πορίζια, τὰ ποσάπουννα, τὰ ποσκούλουκα (οἱ τελευταῖοι μεταξοσκώληκες) τὰ ποσπόροκα, τὰ ποσιτάχια (τὸ ποσιτάχιν τὸ λείψανον τοῦ στακτοῦ τῆς ἀλουσίβας ἦτοι λεσίβας) τὰ ποσιτράγγια, τὰ ποτιανίδκια, τὰ ποισί(γ)αρα, τὰ ποιτύροκα (τὰ ὑπολείμματα τῆς τυροποιίας) τὰ ποφρονκάλιδα, τὰ ποχιονίδκια, τὰ ποχοργία (τὰ ὑπολείμματα κοχλαζομένου ἦτοι βραζομένου κρέατος) τὰ ποχτενίδκια.

Ὀμοίως ἐκ τῆς συμπτώσεως ταῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος πρὸς τὸ ο τοῦ ἄρθρου ἀπέμειναν ἀκέφαλα τὸ (ὀ)ζάριν (ὁ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου λεγόμενος ῥόζος τοῦ ξύλου) καθὼς τὸ ῥύζιν καὶ τὸ ψάριν, τὸ (αι)φνίδιν (ὁ αἰφνίδιος συσπασμὸς μυὸς καὶ πόνος) τὸ (ἐ)λιοφόριν, τὸ (ῆ)λιοπύριν, τὸ

(ι)μάτιν (ὑποκάμισον ἐν Πάφῳ). Ἐπίσης καὶ τὰρσενικά ὁ λέφας ἦτοι ἀδηφάγος καὶ ὁ χετός (τὰ χεῖλη τοῦ αὐλακιοῦ). Ὅμοιως τοῦ Ἐπισκόπου ὁ Πίσκοπος, τοῦ Ἡγουμένου ὁ Γούμενος, τοῦ Οἰκονόμου ὁ Κονόμος. Ἀφοῦ δ' ἀπεβλήθησαν τὰ πρῶτην ἀρκτικά φωνήεντα ὑπὸ τοῦ α τοῦ πληθυντικοῦ ἄρθρου, προσεκολλήθη τοῦτο μονίμως εἰς τὰ ἐπόμενα ὀνόματα:

Τὰ (ἐ)γγόνια—ἀγγόνιν, τὰ (ἐ)γγέλνα—ἀχχέλιν, τὰ (ἐ)νθύμια—ἀθθύμιον, τὰ (ἐ)λαφρά—ἀλαφρός. τὰ (ἐ)μπλάστρια—ἀμπλάστριν, τὰ (ἐ)ντόπια—ἀντόπκιον, τὰ (ἐ)ντροχία—ἀντρόχιν, (τὸ ὑπὸ τὸν τροχὸν τιθέμενον ἐμπόδιον, ὅπως σταθῇ τὸ ἄμαξιν). Ὅμοιως τὰ (ἦ)λακάτια—ἀλακάτιν (μαγγανοπήγαδον) τὰ (ἰ)κανεῖα—ἀκανεῖόν, τὰ (ἰ)πάρια—ἀππάριν καὶ ἀππαρος, τὰ ἰσάτρια—ἀσιάτρην (φόδρα τοῦ φορέματος) τὰ (ἰ)χνάρια—ἀχνάρην (τοῦ ποδός).

Ὅμοιως τὰ (ὀ)μαλά—ἀμαλὸς (ὄροπέδια Λανιαῶς Λόφου καὶ ἀλλαχοῦ), τὰ (ὀ)μμάτια—ἀμμάτιν, τὰ (ὀ)ρφανά—ἀρφανός.

Χωρὶς δὲ νὰ ἐκβληθῇ φωνήεν, προσεκολλήθη τὸ α τοῦ ἄρθρου τοῦ πληθυντικοῦ (ὡς ἤδη ἐσημειώσαμεν σ. 14) εἰς τὰ ἐπόμενα τὰ Θάσια (ἀμύγδαλα)—τὸ ἀθάσιν, τὰ ξανθὰ—ἀξαθθός, τὰ θυνάκια—ἀρκάκιν, τὰ σκέλια—ἀσκέλλιν, ἀσκελλιὰ, τὰ σκιαδία (Μαχαιρᾶ 407 σκιαδίν)—ἀσκιάν (Καρπάσιν) τὰ στοιχήματα—ἀστοίχημαν.

Τὸ ο δὲ τοῦ ἐνικοῦ ἄρθρου προσεκολλήθη εἰς τὰκόλουθα· τὸ ἔμπυον τῷμπκνον, ὄμπκνος, ὁ ἔμορφος καὶ τῷμορφον μωρὸν ὁμορφος, ὁ ἔξυπνος καὶ τῷξυπνον—ὄξυπνος· τὸ εὐκαιρον ἀσκίν—ὄφκαιρον. Καὶ ὁμοίως ὁχθρός ἦτοι διάβολος καὶ συνεκδοχικῶς δύσμορφος ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ὁ ἐχθρός (πρὸς «ἐκ νεότητός μου ὁ ἐχθρός με πειράζει»).

Ὅμοιως δ' ἐλέχθησαν δύο ὀνόματα ἀγίων Ἀρμόνης καὶ Ἀρμόλας ἀντὶ Ἐρμोगένους καὶ Ἐρμόλαος πιθανῶς ἐκ τῶν γενικῶν ταῖερμοениού καὶ ταῖερμόλα—τάρμόλα.

Τὰ δὲ α τῶν τεσσάρων ἀνοματός, ἀρκάτης, ἀπεξὸς καὶ ἀροκόπος (ἀντὶ ὀροκόπος, ὁ κοπιᾶζων ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὁ ὑλοτόμος) ἐρμηνεύονται καλῶς ἐκ τῶν προτασσομένων ἀριθμητικῶν δέκα, τριᾶντα, σαράντα (κτλ. ἕως ἐνενηντα) π. χ. δέκα(ε)ργάτες, ἐξήνταπεζοὺς κτλ. ἐκ τῆς κατὰ τοὺς μέσους χρόνους πολυπληθοῦς ὑπηρεσίας.

Ἐρχόμενοι τέλος εἰς τὰ θηλυκά, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπειδὴ τὸ ἦ τοῦ ἄρθρου εἶναι ἀσθενές, ἐξέπεσαν μόνον τὰ ὁμόηχα ἀρκτικά τοῦ πομονῇ καὶ στέρα, ἐπιασεν την ἢ στέρα της, ἦτοι ἡ ὑστέρα, ἡ μήτρα, ἐν ᾗ ἀντέχουσι τὰρκτικά ε τῶν ἐξῆς· ἐβδομάδα, ἐκλησιὰ, ἐλιά, ἐλιωτή, εὐκενική (εὐγενής) εὐλογία, εὐκαρίστησι, εὐρετή, εὐκή καὶ τῶν βαπτιστικῶν

ονομάτων *Εὐτοκοῦ*, *Εὐλαλοῦ*, *Εὐτυχοῦ*, *Εὐφημοῦ*, *Εὐφροσύνης* ὡς ἀναγκαῖα χάριν εὐφωνίας εἰς τὴν αἰτιατικὴν καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ *Ἐλευτερία* (ἐνῶ λέγεται ὁ *Δευτέρης*) καὶ ἡ *Ἐλένη*, ἀλλὰ *Δενοῦ*.

Ὅμοίως ἐφύλαξαν τὸ ἀρχαϊκὸν ο ἡ *ὀγγιὰ* ἐκ τῆς αἰτιατικῆς *μιάν ὀγγιάν* (=100 δράμια) ἡ *ὀκνιά* (ὄκνος) ἡ *ὀμπλή* (=βοσκή) ἡ *ὀξνά*, ἡ *ὀρκά*(ὀργυιά, *τρεις ὀρκές*) καὶ ἡ *ὀρκή* (ἥτοι ὀργή ἐν τῇ κατάρᾳ *στην ὀρκήν* τοῦ Θεοῦ). Ὅμοίως τάρσενικὰ ὁ *ὀρτός* (=στύλος καλύβης) καὶ ὁ *ὀφτός* (ἐγίνης ὀφτός) καὶ τὸ *ὀφτόν*=ψητό.

Ἐκ τοῦ «ἔχω ἐλπίδες» ἐχωρπίδες ἐλέχθη *καμμιὰν ὀρπίδαν* ἡ *ὀρπίδα* καὶ ἐκ τοῦ ἐν *ἔχω εὐκολίαν*—*ἔχω ῥηκολίαν* ἐλέχθη *καμμιὰν ὀρκολίαν*. Ἐκ τοῦ οὐδετέρου τὸ *σκιός*, ὅπερ ἐκόπη κατὰ τὸ *φῶς*, ἐσχηματίσθη νέον θηλυκὸν ἡ *σκιὰ*, λεγόμενον μόνον περὶ τοῦ ἀντανανκλωμένου εἰδώλου, ὅπερ καὶ παρὰ Ξενοφῶντι Ἀπομνημ. Β' 1, 23 λέγεται «*σκιὰ*» *θωρῶ* (στὸ *νερόν* ἢ τὸ *γυαλλιν*) *τὴν σκιάν μου*. Τέλος εἰς τὰς Ζώδιες λέγεται *ἐστάθην ἡ ὀπνὰ του ἀντί* ἡ *πνοὴ καὶ ἔχασεν τὴν ὀργάν του ἀντί τὴν χροάν ἢ χροϊάν*, (πρβ. Γεωργηλᾶ, *Θανατικὸν* 170).

Δυσκολώτερον εἶναι νὰ ἐρμηνεύσωμεν πῶς προσέλαβον τὸ α τὰ ἐξῆς *θηλυκά* *ἄβδέλλα*, *ἄγροῦππα*, (*ἐλιά* δρύπη) *ἄζούλα* (ἀλλ' ἐν Πάφῳ καὶ Λευκάροις *ζούλα* ἥτοι *ζήλεια*) *ἀλάβρα* (ἐν Μελίνῃ ἡ ἀλλαχοῦ *λάβρα* ἥτοι *φλόγα* τοῦ φούρνου ἢ τοῦ ἥλιου) *ἀναθρήκα* (νάρθηξ) *Ἀνεράδα* καὶ *Ἀνεφέλη* (ἐν τῇ παροιμίᾳ *ἐπῆρεν τον ἡ Ἀνεφέλη*) *Ἀπαλαίστρα* (τσιφλίκκι φέρον τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Παλαίστρα) *ἀροδάφνα*. Ὅμοια πρὸς ταῦτα εἶναι τὰ παλαιὰ *ἄσταχυς* καὶ *στάχυς*, *ἄσταφίς* καὶ *σταφίς*. Καὶ τὸ μὲν *ἄβδέλλα* ἐσχηματίσθη ἴσως ἐκ τοῦ *ἐπτά* ἢ *δέκα* *βδέλλες*, καὶ ἡ *ἀναθρήκα* ἐκ τοῦ *πληθ*. «τὰ *ναρθήκια*». Ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη λέγεται καὶ *ἀνεδρήκα*, πιθανῶς ἔχομεν παρετυμολογίαν ἐκ τοῦ *ἀνδρος*, ἥτοι *ἄνυδρος* καὶ τοῦ *ἀδρούππα* πρὸς τὸ *ἀδρή*. Ὅμοίως τὸ *ἄ* τῆς *Ἀνεράδας* καὶ *Ἀνεφέλης* φαίνονται ὡς στερητικά, ἀφοῦ αὗται ἀφαιροῦν καὶ ἐξαφανίζουσι, καὶ ἴσως τὸ *ἀροδάφνα* ὅπερ λέγεται καὶ ἐν Ῥόδῳ καὶ Λιβισίῳ, προῆλθεν ἐκ τῆς παρετυμολογίας «*ἄρι(δ)οδάφνα*». (Πρβ. Χαττιδᾶκιν ΜΝΕ τόμ. Β' σ. 220 καὶ 400 καὶ Ε. Ν. Πεζόπουλον ἐν Ἀθηνᾶς ΚΓ' (1911) σ. 138).

II

Προχωροῦντες ἤδη εἰς τὰ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχόμενα ῥήματα καὶ ἐνθυμούμενοι πόσον ἐν τῇ λόγῳ συχνὰ προηγεῖται αὐτῶν τὸ *νά*, ἐννὰ (θα) *για νά*, *ἀντὰν νά*, *ἄμα*, τῶν δ' ἐνεργητικῶν καὶ ἡ ἀντωνυμία *τά*, κατανοοῦμεν εὐκόλως πῶς ἀπεφαισίσθησαν μὲν πολλὰ ἀρχόμενα ἀπὸ α, ε, ι,

καὶ ο, τάνάπαλιν δὲ προσέλαβαν α πολλὰ στερούμενα τούτου ἢ ἄλλα μετέβαλαν εἰς α τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν.

Οὕτως ἀπώλεσαν τὸ ἀρκτικὸν α τὰ ἐξῆς· γοράζω,⁽¹⁾ κλουθῶ (ἐν Πάφῳ ἀκλουφῶ) κονίζω (Λευκόνοικον) κουμπῶ, κούω (Λευκόνοικον) κρολοοῦμαι, κρονοῖω, κρόννομαι καὶ κροάζομαι (Ἀγ. Ἀθανάσιος) λέθω (Μεσαριά Ὁρεινή) ναζουδκιᾶ καὶ νεζουδκιᾶ, (ἀναβρύει) νεγκάζεται νεβαίνω (δημ. τράγ.) νεκατσιῶ (Ὁρεινή, ἦτοι ἀνακατώννομαι, σιχαινομαι) νεκατώννω (Ὁρεινή, Λευκόνοικον) νεμίζω (Μεσαριά Ὁρεινή) νεφανίσκω (Μεσαριά, Δεύκαρα) παντῶ (τὲς μοῦγες, διώκω), λεγόμενον ἐν Πάφῳ καὶ πεντῶ, πλώνω (Δάγεια) ἢ πλώθω (Σολιά) στοχᾶ (Μεσαριά) στράφτει, σφαλώννω, τιμάζω, φήννω (Μσ) χερομπιάζω ἀντὶ ἀχερομπιάζω. Δηλαδή ἐκ τοῦ μέλλοντος ἐννᾷ ἀχερομπιάσω—ἐνναχερομπιάσω ἐλέχθη καὶ χερομπιάζω κτλ.

Ὅμοιως καὶ ἐν Ῥόδῳ ἀπεκεφαλίσθησαν τὸ γανακτῶ, γαπῶ, γιάζω, γοράζω, κονῶ, κριβοπουλῶ, ρμέγω, ρνιοῦμαι, ρπῶ, ρχέφω (ἀρχεύω), σβολώννω, χρίζω καὶ ἐν Σύμῃ τὸ γριεύω, κούω, φίνω, (βλ. Χατζιδάκι ΜΝΕ τόμ. Α' σ. 213, ὅπου παρέχεται διάφορος ἐρμηνεία).

Ὅμοιως ἀπέβαλαν τὸ α πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀπὸ σύνθετα ῥήματα, ὧν τὰ πλείεστα σημαίνουσι τέλος τῆς ἐνεργείας, διὰ τοῦτο δὲ συνήθως συνεκφέρονται μετὰ τοῦ ἅμα π. γ. ἅμαποθερίσωμεν ποθερίζω. Οὕτω λέγεται ποθακκίζω, πογαλέβκω, πογελῶ, ποθεώννω, νὰ ποθυμάνη, ποθυμώννω, ποκλειδώννω, ποκλώθω, πολογιάζω,⁽²⁾ πομεθκῶ, πο-νυσιάζω, ποπρήσκομαι, ποσπέρνω, ποστέκω, ποτουλουμπίζω, ποφασίζω, ποφύρνω (βοηθῶ ἕνα ποῦ ἐφύρτην, ἐλιποθύμησε, νὰ συνέλθῃ).

Ἐπίσης εὐκόλον ἦτο ν' ἀποκεφαλισθῶσι καὶ τὰπὸ ἄλλων φωνηέντων ἀρχόμενα ὡς ἐξῆς.

νὰ ἐγγίσω—νὰ γγίσω—γγίζω

νὰ ἐρεθισθῶ—νὰ ῥεσιιστῶ—ῥεσίζομαι (ποθῶ)

νὰ εὐτυχῆσῃ—νὰ φτυχήσῃ—φτυχᾶ

νὰ ἡμερώσω—νὰ μερώσω—μερωώνω

ἅμα ἱσοτιμοῦν—ἅμα σοτιμοῦν—σοτιμῶ

νὰ ὁμοιάσῃ—νὰ μοιάσῃ—μοιάζω

¹⁾ Τὸ γοράζω καὶ ἐν Πικατόρου Ρίμα 231 «κιδόπου γοράση».

²⁾ Τὸ (ἀ)πολογιάζω σημαίνει διώκω. Τὸ ῥ. ἐπλάσθη ἐκ τοῦ (ἀ)πολογία, ὅπερ λέγεται ἐν τῇ φράσει ἡ μιστὸν ἢ πολογιάν, ἣτις κυριολεκτεῖται περὶ ἐπαίτουδης. ἡ δὲ μου ἐλεημοσύνην, (μισθὸν ἐν οὐρανοῖς), ἢ εἰπέ μου ὅτι δὲν-μοῦ δίδεις, ὥστε νὰ μὴ περιμένω. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη ἀπολογία (π. γ. δὲν ἔχω ψιλὰ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀποπομπήν, τὸ πολογιάζω σημαίνει ἀποπέμνω.

νὰ ὁμολόησω—νὰ μολοήσω—μολο(γ)ῶ
 νὰ ὁμονοιάσουν—νὰ μονοιάσουν—μονοιάζω
 νὰ ὁμόσω—νὰ μόσω—μόνωνω
 νὰ ὀρίση—νὰ ῥίση—ῥίζω
 νὰ ὑπεραρκήση—νὰ περαρκήση—περαρκῶ (ὑπεραργῶ)
 νὰ ὠφελήση—νὰ φελήση—φελῶ.

Καὶ ὁμοίως πάντα τὰ ἐκ τῶν προθέσεων ἐξ (ἐξανα) καὶ ἐπὶ σύνθετα ῥήματα, π. χ. *ξησκολῶ*, *ξανακτίζω*, *πεθυμῶ* κτλ.

Ἦδη ὁ Προδρόμος γράφει III 168 καὶ IV 208 «νὰ πάρω» καὶ IV 140 β «νὰ παίρῃς» κτλ.

Ἄλλ' εἰς ἄλλα ἀπὸ ε καὶ ο μεθ' ἃ ἔπονται δύο σύμφωνα ἀρχόμενα ῥήματα προσεκολλήθη τὸ κατισχυσαν αὐτῶν α.

νὰ ἐγγαστρωθῇ—νὰ γαστρωθῇ—ἀγγαστρώθῃ
 νὰ ὀγκανίσῃ—νὰ γκανίσῃ—ἀγγανίζει
 νὰ ἐγκαλέσω—νὰ γκαλέσω—ἀγκαλιῶ
 νὰ ὀγκώσῃ—νὰ γκώσῃ—ἀγκώνω (¹)
 νὰ ἐνθυμῇται—νὰ θυμᾶται—ἀθυμοῦμαι
 νὰ ἐμβλέψῃ—νὰ μπλέψῃ—ἀμπλέπω
 νὰ ἐντραπῇ—νὰ ντραπῇ—ἀντρέπομαι

Ὅμοιως δὲ προσεκολλήθη, ἀποσπασθὲν τοῦ νά, εἰς τὰ ῥήματα ἀζου-
 λέβκω (ἐν Πάφῳ ζηλέβκω) ἀζώνω (σκουριάζω ἐκ τοῦ ἰδὸς ἰώνω)
 ἀππηδῶ (²) ἀροθυμῶ, ἀσκοπῶ (ἐν τῷ Θρήνῳ τοῦ 1571 ἐλέγετο ἔτι στ.
 259 493 σκοποῦσιν) ἀχνωρίζω καὶ κατὰ μετὰθεσιν ἀγρωνίζω, ἀχρήζω
 (ἐν Μεσαριᾷ ἐν ἀχρήζει νὰ τὸ κάμῃς, ἀχρήζει του=τοῦ πρέπει) καὶ ἐν
 τῷ Συναξαρίῳ τῶν γυναικῶν 138 ἀχρήξεις) ἀχτυπῶ (ἦδη ἐν τῷ Θρήνῳ
 τῆς Κύπρου 682 «ἄλλην πεντάγιαν ἀκτυποῦν») παρατηροῦμεν δὲ καὶ
 πάλιν ὅτι παρέμεινε τὸ α ὅπου εἴποντο δύο σύμφωνα, δηλ. χάριν
 εὐφωνίας.

III

Καὶ τοιαῦτα μὲν εἶναι τὰ παγίως προσκολληθέντα φωνήεντα εἰς
 τὴν ἀρχὴν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, εἶδομεν δὲ ὅτι συνηθέστερον τού-
 των εἶναι τὸ α. Ἄλλ' οὐχ ἥττον ἀξιοσπουδάστον εἶναι ἄλλο φαινόμε-

¹) Ἦδη Προδρόμου κατὰ Ἠγουμ. 210 «νὰγκώθῃ» ἢ κοιλιά μου. 411 ἀλαφρώσῃ.

²) Βαρθολομαίου Ἐδessaηνού(+ 1300 μ. Χ.) Migne τόμ 104 στ. 1441 Β «ἀπ-
 ῃσαν ἐκ τῆς ζωῆς».

νον, ἡ παροδικὴ πρόσληψις τοῦ φθόγγου *ι* ἢ *ε* εἰς τὰ ἀπὸ δύο συμφώνων ἀρχόμενα ῥήματα, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὀνόματα, ὅσας ἡ προηγουμένη λέξις λήγει εἰς σύμφωνον, δηλαδὴ *ν* ἢ *ς*.

Ἐν τῇ πολλῇ Κύπρῳ λέγεται

ἄμα τὸν (ῆ) τοὺς) ἰστείλῃς, ἐννὰ τὸν ἰστρέψω
ἐννὰ τὸν ἰγράψω, ἐννὰ τοὺς ἰφταίσω
ἂν τὸν ἰφτασῶ, ἐννὰ τὸν ἰσχοιῶσω (Μόρφου)
ἐν ἱσχάνῳ, νὰ μὲν ἱσχάσω
ἂν ἱσταθῇ, ἂν ἱσθήσῃ, ἂν ἱψηθῇ
νὰ μὲν ἱλυῇ, νὰ μὲν ἱχτίσῃς.

ἐνίστε δὲ καὶ πρὸ τοῦ *ο*, νὰ μὲν ἱρίας ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου νὰ μέρῃ ρίας.

Ἄλλ' ἐν Πάφῳ καὶ Καρπασίῳ προσλαμβάνεται *ἐ*.

ἄμα τὸν ἐγράψῃς
ἐν ἐξερανίσκει, ἐν ἐσμνίεται
νὰ μὲν ἐσθήσῃ, νὰ μὲν ἐσμιχτοῦσιν

Ἐν Τίλλυριᾷ δὲ προσκολλᾶται μετὰ μὲν τὰς ἀντωνυμίας τὸ *ε*,

ἐννὰ τὸν ἐφτάσω, ἐννὰ τὴν ἐξιχάσῃ

μετὰ δὲ τὸ (δ)ἐν, τὸ ἂν, καὶ τὸ μὲν (μηδὲν) τὸ *ι*

ἐν ἱβζήννῃ, ἂν ἱσγράψῃ, νὰ μὲν ἱψησῃ.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο μαρτυρεῖται ἀπὸ τῆς φραγκοκρατίας, εἶναι δὲ καὶ παλαιότερον. Οὕτως ὁ Μαχαιράς γράφει σ. 294 «νὰ μὲν ἐφτάννη» 386 «νὰ μὲν ἐσμιχτῇ» ὁ δὲ Βουστρώνιος σ. 486 «εἶχεν ἐφτάσει». Ἐν δὲ τῷ Θρήνῳ τῆς Κύπρου φέρεται στ. 290 «νᾶχεν ἰστείλει» 472 562 «τινὰν δὲν ἐγνωρίζουσιν», 525 «νὰ τὸν ἐμνημονεύουσιν», 551 «ὅστις ἡξεύρει», 658 πῶς τὴν ἐστερεώνουν» καὶ στ. 100 «νὰ σοῦ τοὺς ἐζητήσω». Τέλος ὁ Κυπριανὸς 278 «αὐτὸς ἐγνωρίζει».

Τὸ φαινόμενον δὲν εἶναι μόνον κυπριακόν. Ὁ Σπανέας διδάσκει (Wagner σ. 4) στ. 73 *ἐνα θεὸν ἐγνώριζε* (προστακτικὴ) στ. 114 *κιᾶν τὰγαπᾶς ἐγνώριζε*, ὁ δὲ Πρόδρομος ἐν τῷ κατὰ Ἡγουμένων στ. 86 *λουτροὺν οὐδὲν ἐβλέπει* καὶ ὁ Παρασπόνδυλος Ζωτικὸς περὶ τῆς ἐν Βάρονά μάχης τοῦ 1444 ἀρχίζει τρεῖς στίχους (12—14) *νὰ τὸν ἡγράψω*.

Ὁ ποιητὴς τῆς Ἀλώσεως (Legrand, Bibl. gr. vulg. 1 (1880). σ. 169—203) 24 καὶ ἂν ἡσφάλω, 347 οὐδὲν εἰξεύρω 471 νὰ τὸν ἐξεργιζώσῃ 473 καὶ νὰ σᾶς ἐφωτίσῃ 564 καὶ νὰ τὸν ἐνικήσῃ 573 διὰ νὰ τὰς ἐργοικίσουν, 607 νὰ τοὺς ἐφέρῃς, ὁ δὲ Γεωργηλᾶς ἐν τῷ Θανατικῷ 75 νὰ τοὺς ἐδώσῃ 239 μὲ τοὺς καλοὺς ἐσμίγοντας, 387 νὰ τὴν ἐπαρβλέψῃ 393 οὐκ ἐσμίγεται. Τὰ Ἐρωτοπαίγνια Δ. 447 κατὰ τὸν ἐγνωρίζω. Τὸ Περὶ τῆς ξενιτείας, 33 ἀκουσον τί ἐβλέπει, 48 εἶδα καὶ ἐγνωρίζω

τον, 96 κανείς δὲν ἐσυμῶναι (σιμῶναι) 284 νὰ ἐξεορίζωθουν. Τὸ δὲ Συναξάριον τῶν γυναικῶν 248 νὰ τὸν ἐορήξῃ 258 νὰ τὸν ἐφάγῃ 351 καὶ ἐγνωρίσῃ το 441 διὰ νὰ τὴν ἐγνωρίσῃ 539 διὰ νὰ τὰς ἐξεορίσῃ (γρ. ἐξουορίσῃ—τὰς τρίχας) 769 νὰ τὴν ἐφτάσῃ, 1025 εἰς γνῶσιν ἐμετέχει, 1130 δταν τὴν ἐπροσπαθῇς, 1166 ἐγυρεύει (ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου).

Ὁ Τριβώλης (1528) ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ ρε τῆς Σκ. 91 ἐβλέποντας ὁ γέροντας, ὁ δὲ Λεονάρδος Φόρτιος, 26 καὶ τὴν βίβλον ἐγροικῆσῃς καὶ 250 καὶ τοῦτο νὰ ἐγροικῆσῃς 41 ἔτι μὲν ἐγνωρίζει 230 νὰ τὴν ἐκαλοστεγνώσῃς 346 νὰ τοὺς ἐσφεντουρίσῃς. Ὁ Μᾶρκος Δεφαράνας (π.1540) περὶ τῆς Σωσάννης, 5 προφήταις τὸ ἐγράφουν, 6 τὸ πῶς τὴν ἐσυκοφαντοῦν 64 νὰ τοὺς ἐκρένουν.

Ἐτι περισσότερα παραδείγματα ἔχομεν ἐκ τῆς Κρητικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα μετὰ τὰς ἀντωνυμίας, οὕτως ὥστε γίνεται φανερόν πῶς προέκυψαν τὰ τότε, τήνε, μάσε, ἂν μάλιστα ἐνθυμηθῶμεν καὶ τὴν συλλαβικὴν αὐξήσιν τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀορίστου.

Οὕτως ὁ Σαχλήκης γράφει 229 ὁ ζαριστῆς ἐσμίγεται 251 τὴν ἐγνωρίσουν, 259 «οὐδὲν ἐατέκει» ὁ Μανώλης Σκλάβος 142 «ὁ θεὸς μᾶς ἐβυθίζει» 128 νὰ μᾶς ἐδώσῃ 144 θέλει μᾶς ἐπετάξει, ὁ Πικατόρος, 304 καὶ 351 μὴδὲν τοὺς ἐδοξεύης ἢ «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ» 515 νὰ μᾶς ἐδώσῃ 1058 μᾶς ἐφέρειν 1043 ἃς ἐσπονδάσωμεν κ' ἐμεῖς, ὁ Μαρίνος Φαλιέρος ἐν Ὀνειρῷ 46 ἐβλέποντας τὸν ἔρωτα, καὶ ἐν Σταυρώσει 99 (ἐκδ. Μυστακίδου) κατὰλλαξιν ἐβλέπω, ὁ Θεολόγητος Μοσχολεὸς ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγ. Νικολάου 46 νὰ τοὺς ἐδεηθοῦμεν 53 καὶ 178 νὰ τὴν ἐπροσκυνήσω 189 καὶ νὰ μοῦ τὸν ἐδείξῃ 197 καλὰ τὸν ἐγνωρίζει, ὁ Γύπαρης 8 «νὰ σᾶς ἐδώσω» ὁ «Στάθης» Α'. 53 μᾶς ἐπέψῃ 90, «νὰ τοὺς ἐδίδω, Β 182 νὰ σᾶς ἐσμίξω, Γ' 390 νὰ μᾶς ἐφοβερίξῃ, καὶ τέλος ὁ Κορνάρος Ἐρωτοκρίτου Α', δὲν ἐσβήνει, δὲν ἐσβήνεται, τὴν ἐξεφανερώνει, νὰ μὴ μᾶς ἐγνωρίσουν, ἂν ἐγροικᾶ, ποῦ'ς λογισμὸν ἐμπαίνει, μᾶς ἐσπονδάξει ἢ ὦρα' μᾶς ἐφαίνεται κτλ.

Ὅμοιως λέγονται καὶ σήμερον τὰ ῥήματα ἐν τῇ Ἑλληνικωτάτῃ Δωδεκανήσῳ, ἥτοι ἐν Ῥόδῳ ἂν ἐσκολάσω, ἂν ἐστείλῃ, ἂν ἐστοράψῃ, ἂν ἐχτίσῃς, ἂν ἐσκάσῃ, ἂς ἐσκάσῃ, ἂς ἐσκοτωθῇ, ἐν ἐξερω, ἐν ἐσκοτιζομαι, ἐν ἐστορεφομαι, ἐν ἐχτεινίζεται, ἐν εὐρισκεται, ἐν ἐψηννεται, μὲν ἐγραψῃς, μὲν ἐσταματησῃς, νὰ σᾶς ἐστείλῃ, ἂς τὲς ἐστείλῃ, ἂς τοὺς ἐχτίσῃ κ.τ.λ. (παρ' Εὐστ. Λαγκάνη, τελειοφοίτου τῆς φιλολογίας).

Καὶ ἐν Κῷ ἂν ἐξανάρθῃ, ἂν ἐξαναρωστήσῃ, ἂν ἐσχύσω, ἂν ἐστορέψῃ, ἂν ἐτρῶῃ, ἂς ἐσκοτωθῇ, ἐν ἐδρωνω, ἐν ἐμπαίνω, ἐν ἐμπήγεται, ἐν ἐμπορω, ἐν ἐψηννεται, ἐν ἐξαναμπαίνω, νὰ μὴ ἐξαναμπῇ, μὴν ἐξα-

ναρωτήσης, μὴν ἐσταθῆς, μὴν ἐτιρώης, πρὶν ἐμπῆς, πρὶν ἐξαναπᾶς, θὰ τοὺς ἐγράψω, θὰ σᾶς ἐστείλω, ἐν τες ἐξανακαλῶ (παρὰ Σ. Περιδου, φ. φ.)

Καὶ ἐν Καλύμφῳ· ἂν ἐμπῇ, ἂν ἐξεχάσῃ, ἂν ἐξυπνήσω, ἂν ἐξερατιῇ, ἂν εὐρεθῇ, ἂν ἐχτίσω, ἂν ἐχτυπήσῃ τὸ ῥολοί, ἄς ἐσκάσῃ, ἐν ἐγγίζω, ἐν ἐδρωῶ, ἐν ἐξερεῖ, ἐν ἐστάζει τὸ σπίτι, νὰ μὴν ἐβγῇ, μὴν ἐμπῇ, μὴν τοὺς ἐγράψῃς, μὴν τοὺς ἐβγάλῃς, (παρὰ Κοντούλη, φ. φ.)

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ῥημάτων, παρετηρήσαμεν δὲ ἤδη (ἐν Ἀθηνᾶς ε' σ. 168) ὅτι τὴν παροδικὴν ταύτην πρόσληψιν πάσχουσι τὰπὸ δύο συμφώνων ἀρχόμενα πρὸς σωτηρίαν τοῦ τελικοῦ ὡς τῆς ἡγουμένης λέξεως, ἥτις εἶναι συνήθως τὸ τὸν καὶ τὴν. Ἀλλὰ διαλεκτικῶς εἰς τὰ Κληροχώρα τῆς Ὁρεινῆς καὶ τὰ ὀνόματα, τὰρχόμενα ἀπὸ δύο συμφώνων, προσλαμβάνουσι ἰ μετὰ τὸ τελικόν ε, τοῦτο δὲ προσπίπτει παραδόξως εἰς τοὺς λοιποὺς Κυπρίους.

Οὕτως εἰς τὴν Κλήρου λέγεται ἐφόρησες ἰσθενά ἔχεις ἰσποράν; ἡῦρες ἡρουμὶν ἄσπρον; καὶ εἰς τὸ Γούρριν· ἐβόρασες ἰχτηνόν; ἔβαλες ἰστακτόν, ἔχεις ἰσκοπόν, κρατεῖς ἰραλλίδιν, φορεῖς ἰριανά, ἔβαλες ἰστυλλον, καὶ εἰς τὸν Φαρμακᾶν· ἔχει καὶ ἑμᾶς ἰστρούδους, ἐνῶ πάντοτε λέγεται φορῶ στενά, ἔχω ψουμίν, τὸ χτηνόν, ὁ στροῦθος κτλ. Τὴν αἰτιατικὴν τοῦ δοῦς, λεγομένην συνήθως σιὸ δοῦν (Πλάτρες) οἱ Πίτσυλλοι λέγουσι τὸν ἐδρῶν καὶ πληθυντικῶς τοὺς ἐδρᾶες, οἱ δὲ Λευκαῖται τὸν ἰδρῶν.

Ὅμοιος τὸ Περὶ γέροντος ποίημα 43 λέγει: καὶ τὴν ἐνοστιμάδαν, τὸ Συναξάρι τῶν γυναικῶν 346 τὸν ποιητὴν Ἐλατίνων, 1049 εἰς τὴν ἡγῆν, ὁ δὲ Τριβώλης ἐνθ' ἂν. 332 ἐργήγωρα, ὁ Μπεργαδῆς 54 εἰς φρούδιν ἐγκρεμνοῦ 55 ἐγκρεμόν, ὁ Μοσχολέος 120 εἰς ἐθανάτου ὄλεθρον, καὶ ὁ Στάθης Α' 158 τῶν ἰδνὸ μας.

Ποία ἡ ἀρχὴ τοῦ φαινομένου τούτου; Τὸ ἔβαλες ἰστυλλον, καὶ κρατεῖς ἰραλλίδιν κτλ. ἐνθυμίζουσι τὴν τουρκικὴν προφορὰν, ἀλλ' εἰς τὰ εἰρημένα χωρία δὲν ὑπάρχουσι Τοῦρκοι. Τὰ δὲ ῥήματα ἐν ἰστέλλω, ἂν ἰοβήσῃ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἰταλικά *per isvergornare*, *per isbrigare*, *ad iscontare*, *ad isvellere*, ὁμοίως δὲ λέγεται καὶ *con istudio* (τὰ παραδείγματα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν *Promessi Sposi* τοῦ Manzoni).

Ἀλλὰ πάντως ἡ ἡμετέρα πρόσληψις φωνηέντων, ἂν καὶ παράλληλος πρὸς τὴν ἰταλικήν, ὥς ἔχουσα ἐπίσης ἀφορμὴν τὴν εὐφωνίαν, εἶναι καθαρῶς ἑλληνικὴ, χρονολογουμένη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀρκτικῶν φωνηέντων, ἥτις βεβαίως εἶνε παλαιοτάτη, ἐξηγεῖται δὲ συμφώνως πρὸς τὰ προηγούμενα ὡς ἐξῆς.

Δηλαδή τὸ μὲν ἵνα ἐγγίσω ἐλέγετο φυσικὰ νὰ ὕγγισω καὶ τὸ νὰ ἰδρῶσω ἐλέγετο νὰ ὀδρῶσω, ὅθεν ἐδημιουργοῦντο τὰκέφαλα ὕγγιζω καὶ

δορώνω· ἄλλ' ἐπὶ μακρὸν παραλλήλως ἐσφύζοντο κατόπιν τῶν ν τοῦ ἄν τοῦ (δ) ἐν καὶ τοῦ μὲν τὰ κέραια (δ) ἐν ἐγγίζω καὶ (δ) ἐν ἰδρώνω. Ὅμοίως ἐλέγοντο καὶ λέγονται μέχρι τοῦδε, καθὼς εἵπομεν, ἐν Πάφῳ καὶ Καρπασίῳ, ἐν ἐβγαίνω, ἐν ἐβκάλλω, ἐν ἐγδέρεται, ἐν ἐγλυτώνω, ἐν ἐμπαιν-
νω, ἂν ἐμπῆ, ἐν ἐμπή(γ)ω, ἐν ἐμπορῶ, ἐν ἐννοιάζεται, ἐν ἐξαναζητῶ, ἐν
ἐξαναστρέφομαι κτλ. ἐν ἐξέρω, ἐν εὐρίσκεται, ἐν εὐκαιρώνω, ἐν εὐλοᾷ
(ὁ παπᾶς) ἐν εὐτυχᾷ, ἐν ἐψήννεται, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὸ παροιμιῶδες ἐν
αἰσχύνεται· ἐν τῇ λοιπῇ δὲ Κύπρῳ ἐν ἡλιάζεται, ἐν ἰσιώνναι, ἐν ὀννιά-
ζομεν, ἐν ὀπνάζω

κόρη μὲν ὑψηλώννεσαι γιατί ψηλὴ δὲν εἶσαι.

Ἀλλὰ κατόπιν ἐφ' ὅσον ἡ ἀνάμνησις τῶν παλαιῶν ἀρχικῶν φωνη-
έντων ἐγένετο ἀμυδροτέρα, ἡ ἀναπλήρωσις αὐτῶν συνεχύθη καὶ πολλα-
χοῦ μὲν τῆς Κύπρου κατίσχυσε περὶ πάντων τὸ ἰ, ἐνιαχοῦ δὲ τὸ ἐ. Ὅθεν
π. γ. ἐν Λεμεσῷ λέγεται

ἐν ἱβκαίνω, ἐν ἱγτέρεται, ἐν ἱζαναζητῶ, ἐν ἱβρίσκεται,
ἐν ἱφτυχᾷ, ἐν ἱψήννεται κτλ.

ἐν Πάφῳ δὲ τὰνάπαλιν ἐν ἐπνάζω, κτλ.

Φυσικὸν ἦτο κατόπιν τὰ ἐ καὶ ἰ ἐκεῖνα νὰ θεωρηθῶσιν ἀπλῶς ὡς
εὐφωνικά καὶ νὰ προσκολληθῶσι καὶ εἰς ῥήματα οὐδέποτε ἀρχόμενα
ἀπὸ φωνηέντων, πχ. ἐν ἱγρόφω, ἂν ἱχτίζω, μὲν ἱσιτείλης, νὰ τὸν ἱσιτρέ-
γης ἢ ἐν ἐξερανίσκει, ἐννὰ τὸν ἐφτιάσω, μὲν ἐσμνίης κτλ., καθὼς δὲ
εἶδαμεν, τὸ ε τοῦτο προσκολλᾶται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν
Δ οδεκανήσῳ.

Ὅμοίως δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν καὶ τὰ διαλεκτικά ι τῶν ὀνο-
μάτων. Παρατηροῦντες ὅτι λέγεται μὲν καλὴ μέρα ἀλλὰ μὴν ἡμέραν καὶ
τρεῖς ἡμέρες, ὁμοίως δὲ ἔχε ᾠγιάν, ἀλλὰ μὲ τὲς ὀ(γαι)ές σου καὶ ὅτι εἰς τὸ
Μιτσερὸν λέγεται ἀκόμη ἔναν ἐκτῆριον ἦτοι κτῆριον, δηλαδὴ εὐκτῆριον, ὡς
ὀρθότατα εἶκασεν ὁ Χατζιδάκις, καὶ ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἐπὶ μακρὸν
ἐλέγετο καλὸν ἐψητὸν (πβλ. Κυρίλλου Σκυθοπόλεως βίος ὁσίου Σαββα-
στ 286 Α «τὰ ἐψητά») καὶ κακὸν ἐλάδιν (Διήγησις παιδιόφραστος 138
«τὸ ἐλάδιν») τὸν ὕγιερόν, ἔχεις ὀννίν, ἡῦρες ἱγδίν κ.τ.λ. δὲν θ' ἀπ' ῥήσω-
μεν οὔτε διὰ τὸν ἐδρῶν, οὔτε διὰ τὸ ἔφαες ἱψάριν. Εἶναι τὰ τελευταῖ-
αι συγκεχυμένα λείψανα τῶν ἄλλοτε πολυαριθμῶν ἀρχικῶν φωνηέντα
κων τῆς ἡμετέρας γλώσσης.